

*Коломієць Я. Л.
канд. юрид. наук,
асистент кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ

Виконання судових рішень є одним з основоположних прав особи на судовий захист, яке гарантоване як на рівні національного законодавства України, так і нормами міжнародного права.

З прийняттям законів України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. № 1404-VIII (далі – Закон) та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (далі Закон) від 02.06.2016 р. № 1403-VIII було запроваджено інститут приватних виконавців. Відтак України перейшла на змішану модель організації примусового виконання рішень. Така новела має на меті зменшити навантаження на державних виконавців та покращити ефективність виконавчого процесу.

Завданням приватних виконавців як і органів державної виконавчої служби є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом. Держава наділила державних і приватних виконавців рівними правами та обов'язки під час виконавчого

провадження. Так, приватний виконавець, як і державний, має право накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку. Також вимоги приватного виконавця рівноцінно обов'язкові до виконання всіма фізичними та юридичними особами, зокрема органами влади та їх посадовими особами (ст. 18 Закону).

Проте, наділивши рівними правами та обов'язками державних і приватних виконавців, держава все ж таки примусове виконання певних рішень залишила виключно в межах компетенції (повноважень) органів державної виконавчої служби. Так, відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону приватні виконавці не можуть здійснювати примусове виконання: рішень про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною; рішень, за якими боржником є держава, державні органи; рішень, за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону та ін. Також відповідно до ч. 4 ст. 24 Закону приватний виконавець не має права здійснювати виконавчі дії, якщо сума стягнення за виконавчим документом з урахуванням сум за виконавчими документами, що вже перебувають у нього на виконанні, перевищує мінімальний розмір страхової суми за договором страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця. У такому разі приватний виконавець зобов'язаний укласти договір страхування на належну страхову суму. Таким чином, приватні виконавці не можуть приводити до виконання усі рішення, які підлягають примусовому виконанню відповідно до Закону.

Існування таких обмежень на повноваження приватних виконавців щодо примусового виконання певних рішень можна було б пов'язати з наявністю недостатньої кваліфікації, досвіду у приватних виконавців як новоствореного інституту, але якщо проаналізувати вимоги, які пред'являються до осіб на посади державного і приватного виконавця, то за кваліфікацією приватних виконавців можна порівняти з особами, які претендують на зайняття посад керівників територіальних органів державної виконавчої служби.

Так, відповідно до ст. 18 Закону приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня (магістр), володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років, склав кваліфікаційний іспит, а перед складанням кваліфікаційного іспиту ця особа зобов'язана пройти навчання і стажування приватного виконавця, також цей закон передбачає кожні п'ять років з дня отримання посвідчення приватного виконавця складати іспит шляхом автоматизованого анонімного тестування

На відміну від приватних виконавців до осіб, які претендують на зайняття посад головних та старших державних виконавців відділу,

державних виконавців примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень, районних, районних у містах, міських, міськрайонних, міжрайонних відділів державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції встановлені лише вимоги щодо вільного володіння державною мовою, наявності освіти не нижче молодшого бакалавра, бакалавра за юридичною спеціальністю та знання конкретних законів України [1]. Наявність досвіду роботи у галузі права, навчання чи стажування, складання іспиту для головних, старших державних виконавців відділу, державних виконавців не передбачена. До осіб, які претендують на зайняття посад керівників територіальних органів державної виконавчої служби висуваються додаткові вимоги щодо досвіду роботи у сфері права не менше двох років, досвіду роботи на керівних посадах не менше двох років та наявності юридичної освіти за юридичною спеціальністю рівнем не нижче магістр [2].

Таким чином ми бачимо, що кваліфікаційні вимоги до приватних виконавців значно суворіші ніж до органів державної виконавчої служби, права та обов'язки – однакові, а повними повноваженнями щодо виконання усіх рішень, які підлягають примусовому виконанню наділені лише органи державної виконавчої служби.

Такі обмеження щодо приватних виконавців можуть мати певні негативні наслідки. Якщо приватних виконавців не наділити повноваженнями на виконання усіх рішень, що підлягають обов'язковому виконанню, ми не зможемо в достатній мірі розвантажити державний сектор виконавчої служби, таким чином не вдасться значно покращити ефективність виконавчого процесу. Фізичні та юридичні особи для виконання рішень, передбачених ч. 2 ст. 5 Закону не можуть на власний розсуд обрати орган, який здійснює примусове виконання і повинні звертатися лише до органів державної виконавчої служби. Таке обмеження може викликати у суспільства враження про недостатню кваліфікацію приватних виконавців чим може завдати шкоду розвитку інституту приватних виконавців.

На сьогодні у Верховній Раді України знаходяться три законопроекти за № 4330 від 05.11.2020 р.; № 4331 від 05.11.2020 р.; № 4532 від 21.12.2020 р., які були прийняті в першому читанні 20.05.2021 р. Ці законопроекти передбачають розширення повноважень приватних виконавців по виконанню рішень, що підлягають примусовому виконанню, але навіть з урахування можливих майбутніх змін приватні виконавці не наділяються повноваженнями на виконання усіх рішень, які підлягають примусовому виконанню. Зрівняння в повноваженнях на виконання усіх рішень приватних і державних виконавців є необхідною умовою для ефективної реалізації реформи у виконавчому процесі.

Підсумовуючи зазначимо, що будь-яка реформа, покликана вдосконалити і покращити реалізацію прав людини є позитивним моментом. Запровадження змішаної системи виконання рішень, може

зробити виконавчий процес більш ефективнішим та подолати проблеми, які раніше існували. На даному етапі необхідно вдосконалювати нормативне регулювання інституту приватного виконавця і запозичувати позитивний досвід іноземних держав.

Список використаних джерел

1. Спеціальні вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад державних виконавців територіальних органів державної виконавчої служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1444-16#n4>.

2. Спеціальні вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад керівників територіальних органів державної виконавчої служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1443-16#n4>.

Кохановська О. В.,
д-р юрид. наук, проф.,
професор кафедри цивільного права,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
академік НАПрН України

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

Будь-яка діяльність починається із з'ясування не лише її предмету і способів здійснення, окреслення кола суб'єктів та інших важливих питань, але передусім – із принципів, на яких вона буде ґрунтуватися. В цьому аспекті діяльність приватних виконавців в Україні виходить із ряду важливих принципів, закріплених у ст. 4 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 р. № 1403-VIII (далі – Закон) [1]. Серед них, зокрема, принципи: 1) верховенства права; 2) законності; 3) незалежності; 4) справедливості, неупередженості та об'єктивності; 5) обов'язковості виконання рішень; 6) диспозитивності; 7) гласності та відкритості виконавчого провадження та його фіксування технічними засобами; 8) розумності строків виконавчого провадження; 9) співмірності заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішеннями. При цьому приватний виконавець повинен здійснювати свою професійну діяльність сумлінно, не розголошувати в будь-який спосіб професійну таємницю, поважати інтереси стягувачів, боржників, третіх осіб, не принижувати їхню гідність (ч. 2 ст. 4 Закону).

З погляду цивіліста, можна відмітити серед названих низку принципів – справедливості, розумності, добросовісності (сумлінності – у Законі) та ін., які відомі цивільному праву та які активно досліджувались представниками науки цивільного права в усі часи, і особливо в процесі